

Dirigent Manoj Kamps:

‘Ik kán niet zwijgen over deze aspecten van mijn leven’

Manoj Kamps (35), die zich nadrukkelijk profileert als queer dirigent met een adoptie-achtergrond, is als co-creator verbonden aan de klimaatopera *The Shell trial* (vanaf 16 maart te zien). ‘Zo kan kunst een vorm van activisme zijn.’

tekst Huib Afman foto's Marjolein van Damme

Afspreken in Amsterdam zit er deze week niet in. Manoj Kamps (die/diens) heeft het druk. Het interview vindt daarom plaats via Teams, een lijntje naar een strak ingerichte hotelkamer in Antwerpen. Met kabeltrui, gouden schakelketting en zilverkleurige Bose-kooptelefoon geeft de dirigent indirect een non-conformistisch visitekaartje af. Dit is wie Kamps is; diens identiteit valt in meerdere opzichten buiten de Nederlandse hokjesgeest. De kiem daarvan werd al vroeg gelegd. Kamps werd geadopteerd door een Zeeuws echtpaar en verhuisde een paar jaar later met het gezin weer terug naar geboorteland Sri Lanka. Daar woonden ze tien jaar, waar Kamps' grote interesse voor muziek ontstond. ‘Mijn ouders zijn geen musici, dus ik ben niet in een klassiek nest opgegroeid. Op de internationale Britse school in Sri Lanka kon ik putten uit een enorme rijkdom aan extra curriculaire activiteiten, van beeldende kunst tot schaken, muziek en theater. Vanaf het prille begin voelde ik me al aangetrokken tot muziek. Ik zat in het schoolkoor en elk jaar deden we een grote muziektheaterproductie. Daar heb ik de piano ontdekt. Uiteindelijk hebben mijn ouders er ook een gekocht en ben ik op les gegaan. Dat is mijn basis geworden.’

CULTUURSHOCK

Met veertien jaar verruilt Kamps Colombo voor Goes, waar de liefde voor muziek zich via schoolbandjes en het mede-organiseren van muzikale avonden verder

ontplooit. Daarin vindt de musicus bovendien een weg om te ontsnappen aan de paradox van het ‘anders zijn’. ‘En daar had ik succes mee. Maar het maakte het ook heel dubbel om een hoofdrol te spelen in een productie waar de hele school voor applaudisseerde en de volgende dag weer uitgescholden te worden op het schoolplein. Ook in Goes voelde ik me lang het buitenbeentje. De overgang naar Nederland was een cultuurshock. De sociale conventies. De codes. In Sri Lanka hoorde ik er nooit helemaal bij, onder andere omdat ik Nederlandse ouders had. En in Nederland omdat ik me anders kleedde, de sociale conventies niet begreep, en anders was opgevoed.’ In Goes groeit Kamps' nieuwsgierigheid naar het vak van dirigent. ‘Mijn route is desondanks vrij onorthodox geweest. Voor veel jonge mensen begint de weg naar het dirigentschap met het winnen van een groot dirigentenconcours of daar finalist wordt. Of je wordt assistent-dirigent bij een bekend orkest of operahuis en staat daardoor ineens meer in de spotlights. In Duitsland en Oostenrijk is het gebruikelijker dat je eerst repetitor wordt, je opwerkt naar kapelmeester en dan dirigent wordt. Een instrument op hoog niveau spelen of zanger zijn, en daarna voor het vak van dirigent kiezen, kan ook. Mijn route was anders. Zelf had ik al heel jong ideeën over hoe de muziek waaraan ik deelnam zou moeten klinken, en daar nam ik op school een leidende rol in. Dat is uiteindelijk de drive die je moet hebben, de noodzaak die je voelt. Later leerde ik dat je een groep ook moet

‘De hele school applaudisseerde voor die productie, maar de volgende dag werd ik weer uitgescholden’

‘Naar de buitenwereld leek het uitzonderlijk goed te gaan, vanbinnen voelde dat niet zo’

MANOJ KAMPS

- Werd geboren in 1988 in de Sri Lankaanse hoofdstad Colombo en geadopteerd door een Nederlands echtpaar.
- Is openlijk queer, panseksueel (valt op mensen in plaats van geslacht) en polyamoreus (meerdere liefdesrelaties).
- Studeerde wiskunde aan de Universiteit Utrecht en compositie, koördirectie en orkestdirectie aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag.
- Bereikte in 2007 de finale van de compositiewedstrijd van het Groot Omroepkoor.
- Werd in 2010 geselecteerd voor de eerste internationale dirigentenmasterclass van het Rundfunkchor Berlin.
- Werd in 2014 als stipendiaat van het Nederlands Wagnergenootschap uitgezonden naar de Bayreuther Festspiele en ontving de Kersjes van de Groenekan Dirigentenprijs.
- Deed in 2015 twee jaar ervaring op als Junior Fellow in Orchestral Conducting aan het Royal Northern College of Music in Manchester.
- Werd in 2017 geselecteerd door Bernard Haitink voor de dirigentenmasterclass tijdens het Lucerne Festival.
- Is regelmatig te gast als dirigent en co-creator bij o.a. De Nationale Opera, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en AskolSchönberg. Ook dirigeerde Kamps bij BBC Philharmonic, Brussels Philharmonic, Ludwig en Ulster Orchestra.
- Trad op bij het Holland Festival, de Nederlandse Reisopera en de Veenfabriek, het New Yorkse festival Prototype en het Festival d'Aix-en-Provence.
- De opera *The Shell trial*, waar Kamps dirigent en co-creator van is, speelt 16 t/m 21 maart bij De Nationale Opera. Zie operaballet.nl voor speeldata.

kunnen motiveren en een soort methodiek moet ontwikkelen, repetitietechniek leren, en de sociale kant moet ontplooiën. In Goes werd ik gespot door een docent die zelf een conservatoriumopleiding had gevolgd. Zo kwam ik bij het Koninklijk Conservatorium in Den Haag uit.' Als zeventienjarige, dan in het laatste jaar van het vwo, krijgt Kamps er een oriëntatiejaar aangeboden. 'Ik heb nog een tijd het conservatorium gecombineerd met een studie wiskunde aan de Universiteit Utrecht, maar al snel koos ik voor de muziek.'

ALLES OP SCHERP

Kamps wordt in 2015 voor twee jaar aangenomen als Junior Fellow in Orchestral Conducting aan het Royal Northern College of Music in Manchester, waar die de gelegenheid krijgt om zich verder te ontplooiën als orkest- en operadirigent. Kort daarvoor overlijden Manoj's vader en oma, en later ook nog een nichtje. Kamps belandt in die periode in een identiteitscrisis. 'Ik heb lang het gevoel gehad dat er in mijn leven heel weinig ruimte was voor bepaalde aspecten van mezelf. Ik viel op zo veel manieren buiten de norm; qua gender,

'Het is niet: 'Shell is slecht'. Het stuk gaat over onze collectieve rol in de klimaatcrisis'

seksualiteit, afkomst. Er waren te veel dingen die botsten, zowel op privé- als werkvlak. Naar de buitenwereld leek het uitzonderlijk goed te gaan, maar vanbinnen was dat niet zo. Ik was een *overachiever* en probeerde aan allerlei verwachtingen te voldoen. Uiteindelijk werd ik daar niet gelukkig van. Er moest een omslag komen om dat in te zien. In die periode kwam alles op scherp te staan; kon ik al deze kanten van mezelf met elkaar verenigen in plaats van mezelf continu in bochten te wringen en in hokjes te persen? Dat existentiële is iets wat veel kunstenaars doormaken; een innerlijke worsteling die soms wel, en soms helaas niet goed afloopt.'

MANNENBOLWERK

Kamps noemt de wereld van dirigenten 'lange tijd een exclusief bolwerk van westerse mannen' en vindt het belangrijk om ruimte te scheppen voor andere verhalen en identiteiten. En daarbij schroomt die het activisme niet. 'Het feit dat ik dit werk op deze manier kan doen en op dit niveau van zichtbaarheid, betekent bijzonder veel. Natuurlijk zijn er dirigenten van kleur, vrouwen, openlijke homo's en lesbiennes. Maar dat queer aspect van op meerdere vlakken buiten de hokjes vallen en daar ruimte voor maken in plaats van het weg te stoppen, daar ben ik in het dirigentenvak blijkbaar een voortrekker in. Je kunt persoonlijke zaken, de dingen die jou maken tot wie je bent, scheiden van je werk, maar je kunt ze ook meenemen en integreren in het geheel. Daarom ben ik bewust heel open over een aantal niet-normatieve aspecten van mijn leven. Ik gebruik bijvoorbeeld PrEP (een medicijn dat beschermt tegen hiv tijdens onveilige seks, red.), spreek me uit over de achterhaalde stigma's rondom hiv, ik heb een polyamoreus liefdesleven. Ook al weet ik dat sommigen daar wellicht over zullen oordelen: ik kan er niet over zwijgen. Voor mij is het een noodzaak om aandacht te eisen voor het feit dat niet iedereen hetzelfde is. Activisme is in de geschiedenis nodig geweest om ruimte te maken voor de verschillen tussen mensen, en voor hun behoeften die misschien afwijken van de norm. Een goed voorbeeld daarvan is mijn eigen PrEP-gebruik. Dat is verbonden met seksualiteit, dus vond ik het een aantal jaar geleden niet professioneel om erover te praten. Maar omdat er zo veel onwetendheid en vooroordelen over bestaan, heb ik er toch voor gekozen om er een soort van ambassadeur van te worden en het er regelmatig over te hebben.'

TWEDE THUIS

Kamps als pionier dus? 'Dat heb ik inderdaad weleens letterlijk van anderen te horen gekregen. Mensen zeggen: doordat ik zie dat jij het zo doet, weet ik dat dit mogelijk is. Ze voelen bijna een soort toestemming om óók meer zichzelf te zijn, ongeacht of ze dirigent zijn. Dat is winst, maar het is ook treurig om te constateren dat het kennelijk zo weinig voorkomt, dat ik een van de eersten ben die ze die ruimte laat zien.'

Dat geeft volgens Kamps maar weer aan hoe belangrijk diversiteit en representatie zijn; zo wordt er een minder eenzijdige blik op de wereld gepresenteerd. In hoeverre helpt Amsterdam daarbij? 'Van oudsher heeft Amsterdam natuurlijk een reputatie als tolerante en gemengde stad, wat je ook terugziet in het aanbod van het door mij zo geliefde nachtleven. Ik woon er nu zes jaar, maar al tijdens mijn studententijd kwam ik er aan de lopende band. Het heeft een operahuis en twee fantastische symfonieorkesten. Ik ga nu voor de derde keer bij De Nationale Opera een productie doen, daarmee wordt dat een soort tweede thuis. Verder ben ik een groot liefhebber van allerlei internationale keukens. En ook daarin kan ik mijn hart ophalen in Amsterdam. De enige stad die daar wellicht aan kan tippen is Londen.'

DE ZAAK SHELL

De opera *The Shell trial* is gebaseerd op het bekroonde toneelstuk *De zaak Shell* van Anoen Nuyens en Rebekka de Wit, naar aanleiding van de gewonnen rechtszaak die in 2021 werd aangespannen tegen Shell door Milieudefensie, Friends of the Earth en burgers. 'Het toneelstuk is de metafoor van een rechtszaak, door alle perspectieven in het klimaatdebat op het podium een stem te geven. Het is niet simpelweg: 'Shell is slecht' en vingerwijzen. Het stuk gaat over onze collectieve rol; de regering, de consument, het activisme. Met De Nationale Opera hebben wij de rechten gekregen om van het toneelstuk een doorontwikkeling te maken. Daarin hebben we nog meer perspectieven toegevoegd. Zo betrekken we de koloniale geschiedenis erbij – iets wat in het oorspronkelijke toneelstuk tamelijk onbelicht bleef. De Nederlandse tak van Shell is begonnen in Indonesië, de Britse tak in Nigeria. Beide zijn voormalige koloniën, en de impact van de klimaatcrisis was en is daar veel eerder en heviger voelbaar. Dat konden we niet negeren. Die noodzaak is ook aangewakkerd omdat regisseurs Gable en Romy Roelofs een Nederlands-Indische achtergrond hebben, en voor mij persoonlijk omdat Sri Lanka een land is waar de impact van de klimaatcrisis al enorm is. Het is een globale crisis, geen Europese.' Dit alles wordt vervolgens naar het podium vertaald in de vorm van een oratorium-opstelling, zegt Kamps: 'Eerder een *Matthäus-Passion* dan een *La traviata*. Er wordt geen verhaal verteld, maar het gaat om allerlei standpunten. Reflectie op het verhaal, momenten van bezinning, een dialoog met het publiek, dat je kunt zien als de rechter in deze zaak. Doordat mensen zich openstellen voor al deze standpunten kan een vastgeroeste mening wellicht wat ontdoeien. Zo kan kunst ook een vorm van activisme zijn.'

ROTTERDAM, BRUSSEL EN VERDER

Wat Manoj in de toekomst nog wil bereiken? 'Er staan meerdere grote dingen op stapel. Zo doe ik in juli mijn tweede project bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest en ik maak volgend jaar mijn debuut bij De Munt, het operahuis van Brussel. Tegelijkertijd vind ik het lastig om ver vooruit te blikken, want het gaat in meerdere opzichten niet de goede kant op met de wereld. Maar op werkvlak ben ik erg blij met de variatie en de afwisseling die ik nu heb, om rustig door te kunnen groeien.'

Feest van het jaar

Op 27 oktober 2024 gaat Amsterdam zijn 750ste levensjaar in. En dat wordt groots gevierd. Te beginnen met het feestelijke openingsconcert in de Ziggo Dome, waarbij wordt teruggeblikt op grote Amsterdamse gebeurtenissen.

tekst Olivier Kemme

Tijdens de 748ste verjaardag van Amsterdam in oktober werd bekend gemaakt dat het Metropole Orkest, ISH Dance Collective, Zo! Gospel Choir en Live in Concert de handen ineenslaan voor het grote openingsconcert. Tijdens dit concert, dat het jaar vol feestelijke activiteiten aftrapt, wordt een reis – met dans, muziek en beeld – gemaakt langs periodes in de geschiedenis die veel impact hebben gehad op de stad. Denk aan het slavennijverheden, de Tweede Wereldoorlog en het vrije Amsterdam in de tijd van de RoXY en de iT. 'Het concert is geslaagd als elke Amsterdammer zich erin herkent', zegt Donna Lewis van Zo! Gospel Choir. Volgens Sietse Bakker, programmadirecteur bij Amsterdam750, is de viering van de verjaardag van de stad enorm belangrijk, ondanks dat het in tijden van woningnood en de oorlog tussen Israël en Palestina misschien niet passend voelt. 'Juist in moeilijke tijden kan een beetje ontspanning de somberheid verdrijven en vooral de saamhorigheid vergroten.'

MUSICAL & STRAATVOETBAL

Het openingsconcert markeert het begin van een jaar lang feest. Door de hele stad zijn er meer dan tweehonderd activiteiten te bezoeken. Er zijn

jubileumedities van Kwaku Festival, Sail en de Marathon van Amsterdam, er wordt een straatvoetbaltoernooi georganiseerd, er is een tentoonstelling van het Amsterdam Museum die de geschiedenis herschrijft vanuit een vrouwelijke blik, een musical over het onverwoestbare repertoire van Johnny Jordaan, Tante Leen en Willy Alberti en er wordt een ToekomstTiendaagse georganiseerd waarbij vragen als 'wat is de invloed van technologische ontwikkelingen' en 'hoe gaan we om met de uitdagingen van de 21ste eeuw' beantwoord worden. Daarnaast is er nog volop ruimte voor bewoners, stichtingen en verenigingen om zelf iets op touw te zetten.

EEN BETER IDEE?

Wil jij als stichting, vereniging of bewoner een activiteit toevoegen aan al deze feestelijkheden? Tot en met september 2024 zijn er mogelijkheden om subsidie aan te vragen bij Stichting Amsterdam750. De stichting organiseert hiervoor infobijeenkomsten en aanvraagrondes. Meer info: kadovoordestad.nl.

'Ik vond het vroeger niet professioneel om te praten over mijn PrEP-gebruik, nu wil ik er juist toch een soort ambassadeur van zijn'

